

Vá»‹ thuá»‘c tuyá»†t vá»•i tá»« cÃçy nhá»• ná»“i

Á»ng gÁ»p cá»ša BS.CKII. Huá»nh Tá»n VÁ»
22/02/2017

VỀ thuŃc tuyÇt vÝi tề cây

nhí nÓi

* BS.CKII. Huónh T»n Vi

Nhí nÓi

là lojì cây quen thuŃc ß vùng quê, °ác biçt çn vŃi tác dđng cšm máu hiÇu qu£. TheoÁ Y Híc CŌ TruyÁn, cĩ nhĩ nÓi có vỄ ngít, chua, tính l°ing (mát huyçt), chỄ huyçt (cšm máu) vào 2 kinh can và th-n, tác dđng bŌ th-n âm, thanh can nhiÇt, làm en râu tóc... Cĩ nhĩ nÓi hay còn gĩi cũ mĩc, hìn liên th£o có tên khoa híc là Eclipta alba Hassk thuŃc hí cùc Asteraceae. Cĩ nhĩ nÓi mĩc th³ng éng có thÁ cao tŃi 80cm, thân có lông cęg. Lá mĩc Ñi có lông 2 m-t, dài 2 - 8cm, rŃng 5 - 15mm.

Cảm hoa hình ŗu màu tr°ng ß k½ lá ho-c ŗu

cành, lá b°c thon dài 5 - 6mm, cing có lông. Qu£ bç 3 cình, ho-c d't, có cánh, dài 3mm, rŃng 1,5mm, ŗu cđt, mĩc hoang kh°p nji ß nŃc ta. Gĩi là cũ nhĩ nÓi vì khi vò nát có nŃc ch£y ra nh° mĩc en.

Nhĩng công dđng

Thành phšn hóa híc: Có ít tinh đşu,

tannin, ch»t ãng, caroten và ch»t ancaloit gĩi là ecliptin. Có tài liÇu nói

trong cũ nhĩ nÓi có chóa ch»t wedelolacton là mŃt ch»t curmarin lacton và tách

°ác ch»t demetylwedelacton và mŃt flavonozit.

Cĩ nhĩ nÓi cing giŃng nh°Á vitamin KÁ có

tác dđng chŃng lji tác dđng cça discumarin, chŃng ch£y máu tí cung trên Ńng v-t

thĩ nghiÇm. Cĩ nhĩ nÓi không gây t ng huyçt áp, không làm giãn mĩch, không Ńc.

Nhĩ nÓi là cây cũ quen thuŃc ß các

vùng quê

Theo y híc cŌ truyÁn, cũ nhĩ nÓi có vỄ ngít,

chua, tính l°ing (mát huyçt), chỄ huyçt (cšm máu) vào 2 kinh can và th-n, tác dđng

bŌ th-n âm, thanh can nhiÇt, làm en râu tóc, chỄ huyçt lõ, dùng chĩa can th-n

âm kém, xu»t huyçt nŃi tìng (ch£y máu đj dày, tiÁu tiÇn ra máu, thŌ huyçt do

lao, rong kinh), kiçt lõ, viêm gan mĩn, ch»n th°ing s°ng tşy ß loét, mŃn ngéa&

Trong dân gian thŃng dùng cũ nhĩ nÓi gĩa

v°t lşy nŃc Á uŃng cšm máu trong rong kinh, tr) ra máu, bỄ th°ing ch£y máu.

Còn dùng chĩa ho hen, họ lao, viêm cŌ hĩng, ngày dùng 6 - 12g đŃc đìng thuŃc s°c

hay làm thành viên mà uŃng. Có ngŃy dùng chĩa nşm ngoài da, làm thuŃc mĩc tóc

(s°c uŃng ho-c ngâm vào đşu đũa mà bôi), nhuŃm tóc.

Sách Nam đ°ác thşn hiÇu cũ nhĩ nÓi dùng

Á chĩa chéng ch£y máu mii êm ngày không đét, lşy cũ nhĩ nÓi gĩa nát, °p vào

giĩa mĩ ác và trên trán.

Sách Thşn nông b£n th£o gĩi cũ nhĩ nÓi là

'thuŃc cšm máu nŃi tiçng'.

Sách Ńng b£n th£o viçt, ngŃy bỄ ch£y

máu đĩ dŃi dùng cũ nhĩ nÓi °p s½ cšm, bôi nŃc lên ŗu thì tóc s½ mĩc lji

nhanh chóng.

iÁn nam b£n th£o cho rşng, cũ nhĩ nÓi

làm ch°c r ng, en tóc, chĩa khĩ 9 lojì tr).

B£n kinh (ra Ýi cách ây 2000 n m) viçt:

'Máu ch£y không cšm, °p cũ nhĩ nÓi cšm ngay'.

Ngày nay, vỄ thuŃc này °ác

dùng nhiÁu trongÁ iÁu trỄ sŃt xu»t huyçtÁ muxi truyÁn, ung th° và nhiÁu bÇnh

khác.

ViÇn D°ác liÇu tęg nghiên cêu tác dđng cšm

máu và Ńc tính cça cũ nhĩ nÓi và nh-n thşy nó có kh£ n ng chŃng lji tác dđng cça

dicumarin (thuŃc chŃng ông), cšm máu ß tí cung, t ng tr°ing lĩc tí cung. Cĩ nhĩ

nÓi không gây giãn mĩch, không hç huyçt áp, nh°ng có thÁ gây s£y thai.

Cĩ nhĩ nÓi trong mŃt sŃ bài thuŃc

Thõ huyçt và chÿ máu cam:Á Dùng cũ nhĩ nÓi c£ cãnh và lá t°ji giã lÿy n°Úc ã uÑng.
 Tiêu ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi n°Úng trên miçng ngó sçh cho khô, tán bÙt.
 Mxi lşn dùng 2 chË (8g) vÙi n°Úc cçm (Gia tàng kinh nghiÇm ph°ing).
 Tiãu ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi, mã Á 2 vË b±ng nhau, giã lÿy n°Úc ngày uÑng
 3 chén lúc ói (Y híc chân truyán). Ho-c nÿu cháo cũ nhĩ nÓi (100 g) vÙi 3 lát
 gëng.

Tác dăng °ãc biçt çn nhiãu nhÿt cça

nhĩ nÓi là cşm máu (çnh minh hĩa:Á Internet)

Tr) ra máu:Á CÙt n°m cũ nhĩ nÓi ã nguyên rã, giã nhuyãn, cho vào 1

chén r°âu nóng, thành dËch -c vëa uÑng trong, vëa ãp bã ngoài (B£o thĩ °Ýng
 ph°ing).

Chÿ máu dị dày - hành tá tràng:Á Cĩ nhĩ nÓi 50g, bçh c-p 25g, çi táo 4 qu£, cam th£o
 15g s°c uÑng, ngày 1 thang chia làm 2 lşn.

Vçt ét chêm nhĩ chÿ máu:Á MÙt n°m cũ nhĩ nÓi sçh nhai ho-c giã nhuyãn ãp lênã vçt th°ing.

Chĩa râu tóc bçc sÙm:Á Cĩ nhĩ nÓi vÙi l°ãng tùy dùng, rĩa sçh, nÿu cô -c

thành cao rÓi cho n°Úc gëng, m-t ong vÙi l°ãng vëa phËi, cô lçj lşn nĩa. Cho

vào lí, khi dùng lÿy 1 - 2 thìa canh hòa n°Úc un sôi còn ÿm ho-c cho ít r°âu çjo

ã uÑng. Ngày 2 lşn, cao này có tác dăng bÕ th-n, ích tinh huyçt.

Ho-c: Cĩ nhĩ nÓi 1 - 2kg, cho vào n°Úc ép

lÿy dËch -c trÙn vÙi bÙt nĩ trnh tí ã °ãc chç sụn nh° sau: nĩ trnh tí 300

- 1.000g ngâm r°âu 1 ngày, bóc vĩ, rang khô tán bÙt. Viên hoàn b±ng m-t ong. Mxi

lşn uÑng 10g. Ngày uÑng 3 lşn vÙi r°âu çjo hâm nóng. Hoàn này bÕ can th-n, xanh

en râu tóc, khĩi au l°ng gÑi.

Chĩa di mÙng tinh (do tâm th-n nóng):Á Cĩ nhĩ nÓi sÿy khô, tán bÙt. UÑng ngày 8g vÙi n°Úc cçm,

ho-c s°c cũ nhĩ nÓi ã uÑng ngày 30g.

Rong kinh:Á nçu nh!, lÿy cũ nhĩ nÓi t°ji giã v°t lÿy n°Úc cÑt uÑng

ho-c cũ nhĩ nÓi khô s°c n°Úc uÑng. Nçu huyçt ra nhiãu, cşn phÑi hãp thêm tr°c

bá diÇp ho-c cây huyçt dã&

Tr» t°a l°ái:Á Cĩ nhĩ nÓi t°ji 4g, lá h¹ t°ji 2g giã nhuyãn, lÿy n°Úc

cÑt hòa m-t ong chÿm lên l°ái cách 2 giÝ 1 lşn.

TrË chÿ máu cam, nôn ra máu tê dị dày,

thì dùng cũ nhĩ nÓi 30g, lá sen 15g, tr°c bá diÇp 10g, un sôi vÙi n°Úc và chia

ra uÑng làm 3 lşn trong ngày.

BË loét Ñng tiêu hóa chÿ máu, dùng cũ nhĩ

nÓi 30g, cũ bÿc 30g un sôi uÑng.

Chĩa cç thã suy nh°ãc, thiçu máu, kém séc, n

không ngon, gşy ççu: cũ nhĩ nÓi 100g, cũ mşn trşu 100g, gëng khô 50g, các vË ch-t

nhĩ, sao sç, khí thÕ, Õ vào 3 chén n°Úc dëa t°ji, nÿu còn 8 phân, uÑng ngày 2

lşn.

Chĩa ái ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi 30g, c£ cây mã Á 30g. C£ hai thé còn t°ji

rĩa sçh, giã, ép lÿy n°Úc uÑng (ho-c say b±ng máy sinh tÑ), còn chĩa c£m sÑt

nóng, ho, viêm hçng.

Chĩa phá nĩ chÿ máu tí cung:Á Cĩ nhĩ nÓi 15g, lá tr°c bá diÇp 15g. S°c uÑng ngày 1

thang, uÑng liãn 7 ngày.

Ngoài viÇc thanh can nhiÇt, d°áng th-n

âm, tác dăng cşm máu cça cũ nhĩ nÓi ã °ãc nghiên cëu tÕng kçt qua lâm sàng bÇnh

sÑt xuÿt huyçt và trong phòng thí nghiÇm, mß ra cách giËi thích cç chç tác dăng

cşm máu.

Do v-y, cşn b£o l°u vai trò cça cũ nhĩ nÓi

trong ph°ing pháp chĩa sÑt xuÿt huyçt, vì chÿ máu là mùt trong 2 ççu tÑ gây tí

vong lÙn nhÿt trong bÇnh này.ã